

УДК 947.084(477)

Вербицький Б. Д.,
аспірант кафедри історії та філософії історії,
Національний педагогічний університет
ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ),
bo4epur@gmail.com

Розвиток суспільно–політичних поглядів Михайла і Богдана Горинів

З'ясовано основні чинники, що сформували національно–патріотичний світогляд братів Михайла і Богдана Горинів, основна увага була зосереджена саме на родинному впливові та студентських роках життя. Розглянуто питання безпосереднього зв'язку родини із Організацією Українських Націоналістів та співпраця з підпіллям у 50–х–60–х рр. ХХ ст.

Ключові слова: шістдесятники, дисиденти, український національний рух, світогляд, ОУН, підпілля, Михайло Горинь, Богдан Горинь.

Запекла боротьба більшовиків з виразниками національних інтересів стала невід'ємною рисою становлення і розвитку радянської влади в Україні. Політичні репресії проти учасників національно–визвольного руху жодним чином не припинялись упродовж 1920–1980–х рр., щораз набираючи нових форм і масштабів. Нечуваного розмаху набули депортації, ув'язнення в тюрмах і таборах, терор голодом, розстріли, обмеження людських прав і свобод [8, с. 5].

Радянська влада стала організатором масових вбивств цілих соціальних верств населення, визначених комуністичною ідеологією, як «ворогів народу».

Очевидний переломний момент зміни внутрішньо–політичного курсу держави відбувся 25 лютого 1956 р., на ХХ з'їзді КПРС, у відповідності з рішенням якого розпочався процес десталінізації, а за ним і новий період в історії СРСР, що має неофіційну назву «хрущовська відлига». Її характерними рисами були розвінчування культу особи Сталіна, ліквідація жорсткої структури тоталітарної системи, спроба її реформування в напрямку лібералізації, а також певної демократизації громадського і політичного життя. Це забезпечило поштовх до започаткування таких феноменів як «шістдесятництво» і «дисидентство».

Під впливом зростання опозиційних настроїв серед широких верств населення все виразніше окреслювалося формування і зміцнення реальних сил, здатних протистояти тоталітарному режиму. Останні, здебільшого, групувалися навколо свідомої української інтелігенції, яка в силу властивих їй соціальних функцій, виступала хранителем національного генофонду, багатовікових традицій українського народу [5, с. 43]. До таких хранителів, безумовно, ми відносимо патріотичну родину Горинів.

Темі дисидентства і шістдесятництва присвячено значну кількість досліджень сучасних науковців, зокрема Г. Касьянова, В. Даниленка, О. Бажана, Б. Захарова, В. Овсієнка та ін.

Варто звернути увагу на праці Т. Батенка, які надають велику кількість фактичного матеріалу саме про Михайла і Богдана Горинів – дисидентів і правозахисників. Важливими є роботи Б. Бердиховської, яка записала безліч аудіо–інтерв'ю з провідними представниками дисидентського руху, серед яких і Михайло Горинь.

Автор даної наукової розвідки має за мету окреслити вплив родини та студентського середовища на формування політичних переконань одних із найвизначніших лідерів руху опору тоталітарному режимові другої половини ХХ ст. братів Горинів.

Часткою української історії називають життєпис родини Горинів. Для багатьох вона, доводячи свою жертвовність упродовж десятиріч, стала мірилом чистоти національного духу. В числі перших вона була в лавах останнього національно–визвольного наступу, серед перших безастережно підставила своє плече під зведення будівлі державності [1, с. 24].

Народилися майбутні стовпи українського національного руху в селі Кніселі Жидачівського району на Львівщині в селянській родині. Михайло 17 червня 1930 р., а Богдан 10 лютого 1936 р. [9, с. 32–35].

Закономірно, що майбутнє становлення молоді людини як високо інтелектуальної, духовної та патріотично налаштованої особистості прямо–пропорційне її сімейному вихованню. Тому й не дивно, що брати Горині стали на шлях боротьби за відновлення національної незалежності, як це робили їхні найближчі родичі.

Справі державного відродження присвятив себе ще дід Богдана і Михайла Горинів – Михайло Горинь, який був першим головою Кніселівської сільської Ради часів Західно–Української Народної Республіки, а відтак зазнавав переслідувань з боку польського уряду. Невблаганна смерть забрала його ще молодим: він не прожив і 50–ти років. Шляхом діда пішов і батько Микола (1905–1988), який уже з молодих літ опинився у вирі активної громадської і політичної боротьби, зокрема був головою читальні товариства «Просвіта» в рідному селі Кніселі. Як згадував Богдан Горинь, його батько виконував організаційну роботу за дорученням Організації Українських Націоналістів, керував осередком підпілля ОУН і був три рази ув'язнений польською владою. Востаннє – у 1939 р., коли його було засуджено до розстрілу.

У 1929 р. Микола Горинь одружився із Стефанією Грек (1911 р.н.), уродженкою мальовничих околиць Нових Стрилиць. Тоді ж дружина переїхала до сусіднього Кнісела [1, с. 24].

Виховання Михайла і Богдана проходили в абсолютно патріотичному вимірі. За словами М. Гориня: «Атмосфера у нашому домі була сповнена мрій про незалежну українську державу. Ми були переконані, що настане такий час, коли Україна стане незалежною, а Галичина возз'єднається зі Східною Україною. Про таку майбутню Україну постійно говорили у нас вдома. Селяни, які сходилися до нас, говорили про таку майбутню Україну, сперечалися за неї, а я сидів у куточку й жадібно слухав ці розмови. Якоюсь мірою саме ці розмови мене й сформували» [3, с. 185].

Додатковим фактором національного вишколу майбутніх правозахисників став і без того тісний зв'язок родини із Організацією Українських Націоналістів, у зв'язку з тим, що їхня рідна мати Стефанія була двоюрідною сестрою Миколи Лебеда, одного з провідних діячів ОУН, згодом керівника Проводу ОУН(б) на теренах України у 1941–1943 рр. [1, с. 25].

Тому, маючи таку родину, питання щодо формування світогляду братів Горинів по суті стає очевидним. Як згадувала Стефанія Горинь: «...Сини підростали з розумінням, що їхнім найсвятішим обов'язком є служіння Богові та Україні, бо так робить батько, так навчає мати» [6, с. 4].

Із новою комуністичною владою, що ознаменувала свій прихід «золотим вереснем» 1939 року, родина

Горинів не мала ніяких ілюзій. Михайло ж зустрів її відмовою становому командирові червоної кінноти зняти зі студентського кашкета тризуб. Не послуховавшись наказу, втік додому. Другий прихід більшовиків у 1944 р. для Михайла був ще більш курйозним. Батько був удома, коли він граючись на подвір'ї угледів енкаведистів, які хотіли дізнатись від нього, де проживає Микола Горинь. Відчувши біду, хлопець швиденько зорієнтувався в ситуації й вказав на їхнього родича, який жив на іншому кутку села, якого також звали Микола Горинь. Тим часом встиг попередити батька, якому нічого не залишалось, як піти у підпілля [2, с. 10].

Залишивши дружину, синів Богдана та Михайла, стає до боротьби у лави Української Повстанської Армії. Стефанія Горинь, переслідувана на кожному кроці, разом із синами потрапляє у список для депортації, хоч чекає третьої дитини, яка мала от-от з'явитися на світ.

Богдан Горинь розповідає, що 25 грудня 1944 р. енкаведисти наказали матері зібрати дітей і взяти лише найнеобхідніше. «Нас мали вивезти, – згадує він. – Мати наказала нам, щоб ми за всяку ціну втікали. Я попід возами втік ще в рідному Кніселі, а братові Михайлу вдалося відлучитися від колони в селі Отиневичах, що біля Ходорова...» [1, с. 25].

Стефанії Горинь із відчайдушним зусиллям з другої спроби все ж вдається здійснити втечу. Розшукавши синів, вона переховується у селі Ятвяги (нині Прибілля Жидачівського району на Львівщині). Неподалік у дев'ятницькому лісі, у загоні УПА перебував її чоловік [1, с. 26].

Життя щодня іскрилося й спалахувало вогнями самопожертви і мати, не маючи впевненості, що чоловік повернеться живим, третього сина називає Миколою [2, с. 11].

«Переховуванню нашому від переслідуванню НКВД настав таки кінець, – розповідає Богдан Горинь, – Батько після війни переїхав до м. Ходорова, де влаштувався на роботу в цукровому комбінаті. Врятувало його те, що після урядового розпорядження потрапив у розряд дезертирів радянської армії. Я гадаю, що батько, виходячи з підпілля на легальщину, мусив радитися з крайовим проводом ОУН, оскільки продовжував підтримувати контакти з підпіллям» [1, с. 26].

У 1949 році до Ходорова переїхала вся родина. Богдан, середущий серед братів (1936 р.н.), досить находився від школи до школи: після чотирирічного навчання у рідному княжому селі Кніселі п'ятий клас розпочав у Нових Стрилищах, а десятирічку закінчував у Ходорові.

Микола Горинь дотримувался думки, що сини повинні мати вищу освіту, а тому радив їм здобути її у Львівському університеті, а після його закінчення уже обирати, що робити далі. Це було відповідь середущому синові, який вагався, куди вступати – до Університету чи в Художній інститут, позаяк багато часу видавав навчання у відкритій при цукровому комбінаті студії, де з групою ровесників оволодівав азами живопису [1, с. 26].

В тому ж 1949 році Михайло Горинь закінчив на «відмінно» Новострилищанську десятирічку і, за порадою батька, подався до Львова – міста-осердя європейської освіти [2, с. 11].

Однак з огляду на те, що М. Горинь не був комсомольцем, золотої медалі він не отримав. Під впливом І. Франка хотів вивчати філософію, але у той

час філософського факультету у Львові не було, його ще раніше перевели до Києва. Залишки філософського факультету об'єднали із філологічним. Тому й склав іспити на відділення логіки та психології філологічного факультету [3, с. 198].

«Приблизно першого чи другого жовтня перед студентами нашого факультету виступав Ярослав Галан, – зазначає М. Горинь, – Я й донині не можу забути цього виступу. Це був виступ людини, щодо глибини душі переймається долею свого народу, розуміє його драму. Через кілька днів після цього виступу прийшла вістка, що Галана вбито. Сьогодні, коли відкрито доступ до матеріалів, пов'язаних з убивством Галана, видно, як режим переслідував цю людину перед самою його смертю. Після його вбивства влада провела у Львові в середовищі патріотично налаштованої інтелігенції масові арешти» [3, с. 198].

З першого ж курсу університету Михайло Горинь підтримував зв'язки з оунівським підпіллям, розповсюджував листівки «Хто такі бандерівці і за що вони борються?» і на таємно перевезеній до Львова машинці, надрукував свою першу статтю про національну політику [2, с. 12]. Але ця антирадянська стаття про сталінську лукаву обіцянку створити українську армію, так і не була поширена [7, с. 25].

На першому курсі М. Горинь жив в одній кімнаті з Анатолієм Ферчуком – студентом геологічного факультету, з яким вони домовилися розповсюджувати антирадянські матеріали. Одного дня Анатолій заявив, що йде на нелегальну зустріч, і запитав Михайла, чи не хоче він піти разом із ним. Звісно він хотів, але вважав, що без попередження Анатолій не повинен приводити на зустріч когось незнайомого. Було домовлено, що на зустріч він піде сам, але попередить свого співрозмовника, що наступного разу прийде і М. Горинь. Анатолій чекав понад годину, але конспіратор не прийшов. Виявилося, що по дорозі на домовлену зустріч його заарештували.

Для того, щоб було зрозуміло, якою тоді була атмосфера Львова та яким чином подібні арешти здійснювалися, пан Михайло розповів: «Той арешт відбувся на Академічній вулиці. Там гуляла молодь. Раптом вулицю з обох кінців перекрили машини, почалася перевірка документів. Чути постріли, когось заарештовують, хтось відстрілюється. Такою була атмосфера у Львові в 1949 році. Зрештою, й поза Львовом було те ж саме. Коли ви їхали додому, залізнична міліція перевіряла документи й багаж пасажирів» [3, с. 199].

Щодо суворості режиму і боротьби проти патріотично налаштованої молоді, вкотре слугує один факт. «Через листівки заарештували в 1952-му році одну студентку і засудили на 25 років ув'язнення, – згадує М. Горинь, – я її не знав, ми познайомилися уже в 1961 р., але тільки цієї (1992 р.) зими з'ясувалося, що моя дружина Ольга і була тією студенткою, котра також мала зв'язки із підпіллям» [2, с. 12].

Зрештою, на той час в усіх університетах молодь примушували підтримувати комуністичний порядок. На студентів, котрі не поступали в комсомол, були заведені особові справи, їх старалися провокувати. Десь, на 2–3 курсі М. Горинь отримав анонімного листа, в якому було написано: «Ми знаємо ваші настрої, але вам треба поступати в комсомол, аби ви стали вчителем і виховували дітей у такому дусі» [7, с. 26].

Також із М. Горинем проводили виховні бесіди, але він твердо казав: ні!, за що в 1953 р. його відрахували з університету. Додому повертатися він не захотів, тому записався в діалектологічну експедицію, мета якої полягала в тому, щоб збирати фольклор на теренах, де воювала дивізія СС «Галичина», тобто біля міста Броди, у селах Бонишин, Білий Камінь. М. Горинь провів там усе літо, зробив багато цікавих записів, після цього повернувся додому й лише тоді сказав рідним, що його відрахували з університету [3, с. 199].

Проте, з часом, ліберальний ректор професор Євген Лазаренко поновлює його на факультеті, а академік Михайло Возняк пророкує М. Гориню великий шлях у науці. Його дипломна робота мала назву «Психологія героїв у новелах М. Коцюбинського» [2, с. 12].

У зв'язку зі смертю Й. Сталіна у березні 1953, з ініціативи ЦК був організований урочистий прийом до партії і комсомолу, так званий сталінський призов. Старшого з братів Горинів викликали в черговий раз і поставили ультиматум: якщо він хоче закінчити університет, то мусить записатися до комсомолу. Йому стало страшенно шкода своєї чотирирічної праці, і у віці 24 років, він вступив до комсомолу й вже без перешкод закінчив університет у 1954 році. Однак з огляду на те, що його родичем був М. Лебедь, до аспірантури його не прийняли [3, с. 200].

Цього ж 1954 р. успішно складає вступні іспити на український відділ філологічного факультету Львівського університету імені Івана Франка брат Богдан. Будучи надзвичайно обдарованою особистістю, Б. Горинь магнетував не тільки до своїх ровесників, а й до старшої генерації діячів української культури, сучасників Івана Франка, що згодом опинилися у вирі загальноукраїнського культурного життя 1920–1930-х рр. Відчувши вплив Франкової епохи – Богдан починає писати. Народжуються величні задуми, яким не судилося реалізуватись. Розпочинає осмислювати тему, яка у ті часи була, під забороною – психологія художньої творчості. Визріває план створення фундаментальної праці з історії мистецтва Західної України в першій половині ХХ ст. Не покидало зацікавлення і політичною проблематикою, зокрема, успадкування давніх родинних традицій.

Отримавши серед колег у навчанні репутацію вдумливого диспутанта, Богдан Горинь стає керівником наукового літературно-критичного гуртка. На засіданнях спалахували пристрасні дискусії. Богдана однокурсниця Ольга Вітошинська, згодом дружина письменника Михайла Осадчого, розповідала, що «Горинь був дуже цільною натурою ще з першого курсу. З самого початку він був інший за нас. Вражала його обізнаність у літературі та загальна ерудиція, яка вирізняла Богдана в групі. Окрім того, його незалежність та серйозність до життя переконувала мене, що він стоїть набагато вище від нас» [1, с. 29].

Потяг до знань був настільки сильним, що практично усі свої гроші він використовував на придбання книжок, що через постійне недоїдання негативно відбилася на його здоров'ї. За словами Б. Гориня: «У мою звичку ввійшло кожного тижня обходити книгарні й купляти все, що мене зацікавило з літератури, естетики, філософії, образотворчого мистецтва. Майже всю стипендію я тратив на закуп книжок, а тому доводилось обмежувати себе у харчуванні. Щоб зекономити гроші, я вибирав

такий режим: зранку чай, в обід суп з хлібом, намащеним гірчицею, які завжди були на столі у студентській їдальні безкоштовно. Чим це закінчилось – не важко передбачити. Виснажений до краю, я захворів і був відправлений у студентський профілакторій, де під наглядом лікарів вдалося вийти із дистрофічного стану» [4, с. 40].

Покоління Б. Гориня ще застало живими відомих діячів літератури та мистецтва Михайла Возняка, Дениса Лукіяновича, Михайла Яцкова, Михайла Рудницького, Іларіона Свеницького, Григорія Смольського, Івана Северу, Ірину Вільде і жадібно всмоктувало слова «патріархів», чимало з яких так і не зуміло пристосуватися до нав'язуваного радянського способу життя. Більшість із них залишила помітний слід у творчому становленні Богдана Гориня: серед них і професор Михайло Рудницький, дотепність та оригінальність лекцій якого заповнювала щерть студентські аудиторії. Професор Рудницький був науковим керівником дипломної роботи Б. Гориня, що мала назву: «Питання психології художньої творчості у праці І. Франка «З секретів поетичної творчості».

У квітні 1959 р. Б. Горинь бере участь у науковій студентській конференції, де читає доповідь на франківську тему. Того ж року за роботу «Іван Франко про природу і роль фантазії у художній творчості» його нагороджено грамотою від оргкомітету для проведення міжобласного огляду студентських наукових робіт.

Глибоке враження на молодого Богдана справили зустрічі з визнаним літературознавцем Денисом Лукіяновичем, якому йшов уже дев'ятий десяток. У нього молодий критик мав можливість познайомитися з літературою, яку в державних бібліотеках ховали у спеціальних фондах з обмеженим доступом [1, с. 30].

В 1959 році відбувся захист дипломної роботи Б. Гориня, яку написану від руки він кілька вечорів диктував секретарці-машиністці Львівського обласного управління культури. Вона залишалась після роботи, передруковуючи на машинці, за відповідну плату, статті і книжки письменникам, дипломні роботи для випускників [4, с. 77].

У день захисту науковий керівник професор М. Рудницький віддав дипломну роботу зі своїм відгуком, в якому писав, що це один із тих рідкісних випадків у його практиці, коли дипломну можна захищати як кандидатську дисертацію. Спеціально на захист запросили ректора університету Євгена Лазаренка, який в свою чергу, навіть попросив авторитетного в той час літературознавця і критика Семена Шаховського надрукувати дипломне дослідження у журналі «Жовтень» [4, с. 78].

Успіх для початку наукової кар'єри молодому науковцеві, здавалося був гарантований. Деканат мав намір скерувати його як дослідника в Інститут суспільних наук (нині Інститут українознавства ім. академіка І. Крип'якевича).

Державний екзамен з основ марксизму–ленінізму склався з оцінкою «відмінно». Другий – з історії сучасної української мови. Тут не могло бути якихось ускладнень. І раптом виклик до спецвідділу КДБ [1, с. 31].

Жодного разу за п'ять років не був Богдан Горинь у кабінеті спецвідділу. Від несподіваного виклику якимось тривожно стиснулося серце. Що міг означати цей виклик? Не зміг збагнути, чому після захисту дипломної з відмінною оцінкою і здачі «на відмінно» марксизму–ленінізму ним зацікавилось КДБ. Почав пригадувати

усі допущені в розмовах з багатьма людьми помилки. Читання студентам різних факультетів віршів із забороненої збірки Д. Павличка «Правда кличе!»: «Ти зрікся мови рідної», «Коли умер кривавий Торквемада». У голові дзвеніло від невідомості. Нарешті, наче осінило. Згадав [4, с. 79].

У квітні 1959 р. в Ризькому університеті ім. Петра Стучки була запланована міжреспубліканська наукова студентська конференція з гуманітарних питань. Від Львівського університету у відрядження направили Богдана Гориня. Там він познайомився з багатьма студентами і викладачами. Доповідь виголосив експромтом, зробивши фурор. На підсумковому пленарному засіданні 23 квітня знову відзначили його доповідь і вручили цінний подарунок – «Ян Райніс. Собрание сочинений в трех томах. Рига, 1954». Від такого успіху у нього закрутилась голова. Оскільки потяг на Львів відходив пізно ввечері, в його розпорядженні був майже цілий день. Коли пан Богдан роздумував, як йому провести день, до нього підійшли двоє молодих чоловіків, які представилися як викладачі Ризького університету з кафедри латинської мови, а також привітали його із нагородою та блискучою доповіддю. Вони запропонували хлопцю показати місто, а під вечір запросили на вечерю до помешкання одного з них. За словами Б. Гориня: «На столі горілка, вино. Відкрили консерви. Під час розмови на різні теми я розгарячився і почав розповідати про русифікацію в Україні. Словом наговорив багато зайвого. Це тепер прийшло запізнале усвідомлення. І хто ті два типи, що мене возили по місту» [4, с. 80–81].

Офіцер держбезпеки Кравченко провів жорстку «виховну» розмову із Б. Горинем, нагадав і про Ригу, і про те, що вони все знають і все пам'ятають, та розуміють де краще працюватиметься у майбутньому Богдану.

Наслідки розмови не забарились: на другому державному іспиті Б. Горинь отримав «задовільно», а потім й направлення на роботу в Кіровоградську область. Щоправда там він не затримався, через величезну кількість філологів, що випускав місцевий педінститут. Тому йому дали «відпускну», повернувся додому.

Потім доля влаштувала його 20 серпня 1959 р. за посередництвом митця Володимира Патики на посаду методиста Будинку народної творчості у Львові.

«Зарплата мізерна, але принаймні є якесь місце у житті, а далі буде видно» – роздумував Богдан Горинь, напередодні бурхливих 1960–х років [4, с. 83].

Підбиваючи підсумок викладеного, можна стверджувати, що неабиякий вплив на національну свідомість майбутніх стовпів українського національного руху справила саме родина, оскільки будучи вихованими в патріотичному середовищі та переживши в дитячому віці жахи комуністичної агресії Михайло і Богдан Горині сформувалися як віддані патріоти своєї Батьківщини, головним своїм завданням вважали відновлення державної незалежності України.

В студентські роки обидва намагалися впроваджувати націоналістичні ідеї серед молоді, свого оточення і взагалі тогочасного суспільства, шляхом розповсюдження листівок чи читання забороненої літератури, незважаючи на каральну радянську ідеологічну машину.

Будучи під гнобленням збоку влади та під їх постійним прицілом, вони зберегли свою українську сутність, яка після закінчення ними обома університету

та формуванням таких феноменів як «шістдесятництво» і «дисидентство», переросла згодом у свідому боротьбу проти радянської системи.

Національно-визвольний рух, партизанська боротьба та масовий героїзм старшого покоління залишили колосальне враження у свідомості національного молодняка. «Я по суті все своє життя живу під впливом тих подій», – признавався Михайло Горинь [2, с. 11].

Список використаних джерел

1. Батенко Т. Опозиційна особистість: друга половина XX ст. Політичний портрет Б. Гориня / Тарас Батенко. – Львів: Кальварія, 1997. – 350 с.
2. Батенко Т. Свіча Михайла Гориня: штрихи до портрета / Тарас Батенко. – Київ: Українська Республіканська партія, 1995. – 61 с.
3. Бердиховська Б. Бунт покоління. Розмови з українськими інтелектуалами / Б. Бердиховська, О. Гнатюк. – Київ: Дух і Літера 2004. – 334 с.
4. Горинь Б. Не тільки про себе. – К.: Пульсари, 2006. – 352 с.
5. Данилюк Ю. Опозиція в Україні (друга половина 50–х – 80–ті рр. XX ст.) / Ю. Данилюк, О. Бажан. – Київ, 2000. – 496 с.
6. Жила В. Мати – героїня–страдниця / Володимир Жила // Свобода – газета української громади в Америці. – 1993. – 3 липня. – С.4.
7. Запалити свічу / Михайло Горинь; упорядник В. В. Овсієнко. – Харків: Права людини, 2009. – 328 с.
8. Політичні процеси й інакодумство в Україні (1960–1990): Документи і матеріали / Упор. В. М. Даниленко. – Київ: Смолоскип, 2013. – 736 с.
9. Чорновіл В. Лихо з розуму (Портрети двадцяти «злочинців») / В'ячеслав Чорновіл. – Львів, 1991. – 344 с.

References

1. Batenko T. Opozycyjna osobystist': druga polovyna XX st. Politychnyj portret B. Gorynja / Taras Batenko. – L'viv: Kal'varija, 1997. – 350 s.
2. Batenko T. Svicha Myhajla Gorynja: shtryhy do portreta / Taras Batenko. – Kyi'v: Ukrai'ns'ka Respublikans'ka partija, 1995. – 61 s.
3. Berdyhovs'ka B. Bunt pokolinnja. Rozmovy z ukrai'ns'kymy intelektualamy / B. Berdyhovs'ka, O. Gnatjuk. – Kyi'v: Duh i Litera 2004. – 334 s.
4. Goryn' B. Ne til'ky pro sebe. – K.: Pul'sary, 2006. – 352 s.
5. Danyljuk Ju. Opozycja v Ukrai'ni (druga polovyna 50–h – 80–ti rr. XX st.) / Ju. Danyljuk, O. Bazhan. – Kyi'v, 2000. – 496 s.
6. Zhyla V. Maty – geroi'nja–stradnyca / Volodymyr Zhyla // Svoboda – gazeta ukrai'ns'koi' gromady v Ameryci. – 1993. – 3 lypnja. – S.4.
7. Zapalyty svichu / Myhajlo Goryn'; uporjadnyk V. V. Ovsijenko. – Harkiv: Prava ljudy, 2009. – 328 s.
8. Politychni procesy j inakodumstvo v Ukrai'ni (1960–1990): Dokumenty i materialy / Upor. V. M. Danylenko. – Kyi'v: Smoloskyp, 2013. – 736 s.
9. Chornovil V. Lyho z rozumu (Portrety dvadcjaty «zlochynciv») / V'jacheslav Chornovil. – L'viv, 1991. – 344 s.

Verbytskyi B. D., postgraduate student of history and philosophy of history, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), bo4epur@gmail.com

The development of socio-political views of Mykhailo and Bohdan Horyn

Found out the main factors that have shaped national patriotic outlook of brothers Mykhailo and Bohdan Gorin, the focus was precisely on family influence. The question of the direct connection of the family with the Organization of Ukrainian Nationalists and cooperation in 50–60–s XX century.

Keywords: *The Sixtiers, dissidents, Ukrainian national movement, outlook, OUN, hiding, Mykhailo Horyn, Bohdan Horyn.*

* * *